

Ansvarig: Enhetschef

Antagandedatum: 2017-08-15 § 101

Gäller från: 2017-08-15

Revideras: vid behov

BEKÄMPNINGSPLAN FÖR JÄTTELOKAN

Sammanfattning

Jätteloka växer på ett flertal platser i Markaryds kommun. Växten är besvärlig på grund av att människor kan få utslag och brännskador efter kontakt med växtsaften. Jätteloka är också mycket konkurrenskraftig och tränger undan i stort sett all annan växtlighet. Eftersom växten har påverkan på människor och den biologiska mångfalden samt har stor spridningsförmåga, är det mycket viktigt att den bekämpas. För att göra detta krävs en långsiktig och effektiv bekämpningsprocess. Tekniska förvaltningens parkavdelning i Markaryds kommun har under en period av ca 20 år bekämpat jätteloka för att förhindra spridning av växten. Inventering och bekämpning av jätteloka har skett i samarbete med entreprenör på kommunens mark. Bekämpningen har skett både mekaniskt och kemiskt.

Tekniska förvaltningen, Markaryds kommun, har valt att upprätta en bekämpningsplan för jätteloka med hänvisning till Statens jordbruksverks författning SJVFS 1998:31, med stöd av 2 och 4 §§ förordningen (1995:681) om växtskydd m.m.

Kostnaden för att förverkliga bekämpningsplanen ska betalas av den som förvaltar marken.

- Kommunägd mark: tekniska förvaltningen, Markaryds kommun
- Privatägd mark: privata markägare

1. Syfte

Jätteloka sprider sig på vissa platser i kommunen vilket är ett problem för både människor och den biologiska mångfalden. För att bekämpningen ska bli effektiv krävs ett långsiktigt och effektivt förhållningssätt. Syftet med planen är att stoppa spridningen genom att förhindra blomning och fröspridning och successivt minska bestånden. Målet är att minimera artens utbredning i kommunen och att sedan fortlöpande kontrollera att utbredningen förblir minimal.

2. Bakgrund

Jättelokan växer i stora bestånd och tränger ut all annan vegetation. En mycket stark nedgång i antal arter, både växter och djur, är vanligt när jättelokan invaderar en miljö. På drabbade områden längs vattendrag kan marken därför utsättas för ökad erosion.

Jättelokan har allvarliga effekter för människors hälsa eftersom jättelokans växtsaft kan orsaka svåra brännskador och hudskador som kan bli problem flera år efter kontakten med växten. Trädgårdsarbetare och barn är riskgrupper för dessa skador. Då skadan uppträder först timmar efter exponering kan kontakten med växten fortsätta innan man blir medveten om risken, vilket kan resultera i mycket svåra skador. Skyddsutrustning för huden och ögonen är nödvändigt vid bekämpning. Ämnen i arternas saft kan möjliggöra också orsaka cancer och missbildningar i foster (Nielsen m.fl. 2005).

Jättelokan växer på ett flertal plaster i Markaryds kommun. Oturligt nog växer den framför allt inom tätbebyggt område och inom två av kommunens vattenskyddsområde. Att jättelokan växer inom tätbebyggt område är mycket olämpligt på grund av att risken ökar för att människor, och framför allt barn, kommer i kontakt med den giftiga växtsaften.

Statens jordbruksverk föreskriver i författning SJVFS 1998:31, med stöd av 2 och 4 §§ förordningen (1995:681) om växtskydd m.m. att kommun eller länsstyrelse i samråd med kommun kan upprätta en plan för bekämpning av jättelokan. I och med att denna plan är upprättad kan länsstyrelsen besluta om vilka åtgärder en fastighetsägare eller nyttjanderättshavare ska vidta för att bekämpa jättelokan inom fastigheten. Sådana beslut kan fattas om jättelokan förekommer inom

1. område som är värdefullt ur natursynpunkt,
2. annat område där det är påkallat av allmänt intresse,
3. för att förhindra spridning till annan fastighet eller
4. då jättelokan växer intill vattendrag och det därför föreligger risk för fröspridning med vattnet till område enligt ovan.

3. Bekämpning

Bekämpning av jättelokan är mycket viktigt i områden i närheten av bebyggelse och särskilt där barn kan komma i kontakt med växten. Resurser behöver säkerställas för en flerårig bekämpningsinsats (3–5 år) för att försäkra att bekämpningen lyckas. Metoder för kontroll inkluderar mekanisk bekämpning, kemisk bekämpning och en kombination av både mekanisk och kemisk bekämpning. Utrotningsinsatserna bör sättas in så fort nya bestånd har upptäckts. Vid både mekanisk och kemisk bekämpning måste man följa upp bekämpningsinsatserna under minst fem år. På grund av att omständigheterna är olika på de platser där jättelokan växer är det svårt att ge något klart råd om vilken metod som är bäst. Mekanisk bekämpning ska ske i möjligaste mån. I vissa fall kan terrängen vara så svårframkomlig att det är mer effektivt att faktiskt gräva upp plantorna, även om detta kan tyckas vara den mest arbetsamma metoden. Detta kan dock vara mer tidseffektivt på grund av att varje planta då

bara behöver besökas en gång. Mekanisk bekämpning går i de flesta fall ut på att man svälter ut växten genom att lemlästa de ovanjordiska delarna. Då förbrukas den näring som finns lagrad i roten för att bilda nya växtdelar och växten tröttnas ut efter hand.

3.1 Mekanisk bekämpning

Slåtter

Om man vill kapa de ovanjordiska delarna kan man välja mellan lie, trimmer eller röjsåg. Lie är lämpligare än trimmer och röjsåg då risken för att få den giftiga växtsaften på sig minskar. Om man väljer trimmer eller röjsåg kan det underlätta om arbetet sker vid regnigt väder. Skyddskläder och skyddsglasögon bör användas. Slåttern bör helst ske när plantorna är cirka en halv meter höga men det går även bra vid blomning. Då måste man komma ihåg att frakta bort blommor och frökapslar och sedan bränna dessa. Bestånden bör slås tre gånger per år, eftersom plantorna snabbt sätter nödsrott.

Rotkapning

Vill man ta död på växten direkt, får man angripa rötterna. Rotkapning går ut på att man kapar av pålroten strax under tillväxtpunkten, som sitter vid eller strax under markytan, med en hacka eller spade. Rotkapning sker med fördel på våren.

Grävning

Man kan också gräva upp plantan. Den uppgrävda plantan får sedan ligga och torka. Finns blommor eller frökapslar måste dessa förstöras.

Plöjning

Om det passar kan plöjning eller fräsning vara lämpligt. Observera att även med dessa metoder bör man följa upp bekämpningen två till tre gånger per säsong.

Att tänka på vid mekanisk bekämpning

- Bekämpa innan växten hinner sätta frö.
- Avlägsna och förstör alla blom- och fröställningar. Även om stammen är avhuggen.
- Växten kan utveckla frön från blommorna.
- Utför bekämpningen tre gånger per säsong i tio år.
- Skydda hud och ögon, eftersom det kan stänka eller flyta från snittytor.
- Följ upp bekämpningen.

3.2 Kemisk bekämpning

Kemisk bekämpning med glyfosfat och triclopyr är effektivt och relativt billigt men kommer i konflikt med andra miljömål (*En giftfri miljö* och även *Ett rikt växt och djurliv*). Stor försiktighet måste observeras särskilt när kemisk bekämpning sker i fält i träda och i närheten av vattendrag, då glyfosfat är mycket toxisk för fisk och alger och kan vara skadlig för biologisk mångfald i vatten. Rekommendationen är att man inte ska använda glyfosfat närmare än 2 m till ett vattendrag. Kemiska bekämpningsmedel ska användas tidigt under våren när växten inte är högre än 20–30 cm och upprepas senare under våren, eftersom frön grov och ger upphov till nya plantor under en längre period. Medlet ska användas med försiktighet och man bör se till att medlet inte drabbar annan vegetation än jättelokan. Så långt som möjligt bör man stryka på det kemiska bekämpningsmedlet istället för att spruta.

3.3 Övriga skyddsåtgärder

Transport av jord från områden som är påverkade av jättelokan bör undvikas för att minska risken att sprida frö i jorden. Rekommendationen är att man ska rengöra maskiner som kan föra med sig frön från jättelokan innan de förflyttas till nya områden. I områden som riskerar

att invaderas av jätteloka bör man se till att inte inhemska vegetationen skadas och lämnar marken öppet för kolonisering av Jätteloka.

4. Omfattning

Bekämpningsplanen omfattar all mark inom Markaryds kommun som kan hänvisas till SJVFS 1998:31. Inventeringen omfattar i huvudsak kommunalägd mark.

5. Ansvar

Tekniska förvaltningen ansvarar för drift och skötsel av planlagd allmänplatsmark och bekämpar kontinuerligt jätteloka på kommunens mark.

Längs allmänna vägar är det Trafikverket som ansvarar för borttagning av jätteloka inom vägområdet. Längs kommunala vägar har kommunen ansvaret. Längs enskilda vägar finns inget vägområde men längs dessa vägar har respektive fastighetsägare ansvarar för bekämpning.

Kostnaden för att förverkliga bekämpningsplanen ska betalas av den som förvaltar marken.

- Kommunägd mark: tekniska förvaltningen, Markaryds kommun
- Privatägd mark: privata markägare

Tekniska förvaltningen har beräknat tidsåtgången till minst en arbetsmånad under sommarhalvåret för att bekämpa jätteloka på kommunens mark.

6. Tillstånd och anmälan

Vid spridning av kemiska bekämpningsmedel gäller Naturvårdsverkets föreskrifter (SNFS 1997:2) med tillhörande allmänna råd. Skyddsföreskrifter för vattenskyddsområden gäller parallellt med denna lagstiftning.

Anmälan till tillsynsmyndigheten ska ske för följande områden:

- Banvallar
- Idrottsanläggningar
- Områden större än 1000 m² där allmänheten får färdas fritt med undantag för åkermark.

Ansökan om tillstånd hos tillsynsmyndigheten ska ske för följande områden:

- På tomtmark för flerfamiljshus
- På gårdar till förskolor och skolor eller allmänna lekplatser
- Inom skyddsområde för vattentäkt
- Vid planerings- och anläggningsarbeten

Tillstånd skall sökas av den som skall utföra spridningen eller, efter skriftlig överenskommelse, av den som nyttjar marken.

Bekämpningsmedel får inte spridas på naturbetesmarker.

7. Källor

Inventering av Jätteloka i Markaryds kommun, 2017

Bekämpning av jättelokan, Informationsskrift, Naturvårdsverket, 1990

Nationell strategi och handlingsplan för främmande arter och genotyper, Rapport 5910, Naturvårdsverket, 2008, ISBN 91-620-5910-1.pdf

Statens jordbruksverks föreskrifter om bekämpning av jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) (SJVFS 1998:31), Statens Jordbruksverk 1998

Kils kommuns bekämpningsplan för jätteloka, 2010

Halmstads kommuns bekämpningsplan för jätteloka, 2011

Odlanu

Bilagor:

Inventeringskarta Markaryd
Inventeringskarta Markaryd–Centrum
Inventeringskarta Timsfors
Inventeringskarta Strömsnäsbruks
Inventeringskarta Traryd